

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre . . . . . 4 „.—

Negyedévre . . . . . 2 „.—

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : Szilágyi Dezső és a jogegyenlőség. Dr. Neumann Ármin, országgyűlési képviselőtől. — A bécsi zavargások. Schwarz Ármintól. — A Vervád történetéhez. Tárczozikk. — A jövő hitközsége Sz. M.-től — A szabadkőmivesség Magyarországon és a zsidók. — A türelmességről. Humanisztikus tanulmány, Vészlőzseftől. — Egy régi szép zsidó szokás érdekében. Sz.-től — „A házaló és fia.” Eredeti beszély Viola Miksától. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — S.-a.-ujhelyi levél. — Beküldetett. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Szilágyi Dezső és a jogegyenlőség.

Az új lord kancellár nyílt levele, melyet pozsonyi választóihoz intézett, még soká fogja a nyilvános diskusszió tárgyát képezni; és méltán. Mert politikai életünk ujjaszületése óta alig történt kormányszékről enunciació, mely a jogállam legszentebb javait és nélkülözhetlen követelményeit oly szerves összefüggésben kidomborítva elénkbe tárta és egy kormány-programm tárgyává tette volna, mint e levél; s ha tekintetbe vesszük, hogy e programot egy oly férfi írta zászlójára, kinek egész fényes politikai multja, egész énje össze van forrva a liberális eszmékkal, ki a népszerűség mulékony fényét soha sem kereste, kinek az ephemer hatásvadászát soha sem volt mestersége, kit rendkívüli tehetség, mély tudományosság, vas szorgalom és erős, célirányos akarat kísért azon a létrán, mely őt a kormány egyik bársonyszékéhez vezette: akkor ezen enunciacióban egy puszta programnál többet, egy politikai eseményt kell látnunk.

A levél egyelőre csak a nagy irányelveket jelöli meg; egyelőre csak a nyers arany rudakat mutatja be a nemzetnek, melyből a mindennapi szükségletre az apró pénzt még csak verni kell; Szilágyi egyénisége azonban elég biztosíték arra, hogy az ígért ködtátyolát a tettek és tények napsugarai szét fogják oszlatni és a

nemzet által rég táplált óhajok tényleg valósulni is fognak.

Az eszmék, melyeknek a pozsonyi levél kifejezést ad, nem ujak; az országos szabadelvű párt azoknak mindig hű letéteményese volt; de tagadhatlan, hogy azok sok tekintetben csak látens állapotban léteztek. Azon retrograd áramlattal szemben, mely ma, fájdalom, a szomszédos államoknál oly károsan nyilvánítja hatását, bizonyos tartózkodás, hogy ne mondjuk zsidbadtság vett erőt e párton, és Szilágyi egyik nagy érdeme éppen az, hogy minden mellétekintetek félredobásával ismét eszébe juttatja a nemzetnek évszázados hivatását, hogy t. i. hű öre maradjon a valódi szabadelvűségnek.

Szilágyi levelének, melyről méltán lehet mondani »wo man's packt, ist's interessant«, egyik kimagasló részét a jogegyenlőség hangoztatása képezi.

Egy évszázad óta a legfenköltebb szellemek fáradoztak a jogegyenlőség eszméjének valóításán, de mi tagadás benne, — az távolról sem vert még a nép rétegeiben oly erős gyökereket, hogy annak újabb meg újabb hangoztatása szükségét nem képezne. »Vallás, nemzetiség, társadalmi állás«, még mindig »különbséget teremtenek és tartanak fenn«; ezen különbségeket csak újabb és újabb liberális intézmények meghonosítása által lehet lerontani. A társadalmat, mely szivósan ragaszkodik

átörökölt előítéletekhez, liberális szellemben kell gyökeresen átalakítani: az államélet ereibe új lüktető erőt kell beönteni, és minderre Szilágyi vállalkozik!

Szerinte »a jog egysége csak akkor hatalmas kapocs és fenntartó erő az államra nézve, ha az az állampolgári egyenlőség eszméjének megfelel, ha nem a különbségnek ad jogi szentesítést, ha nem tart fenn jogi válaszfalakat az állampolgárok közt, de a különbségek fölé emeli és érvényre juttatja az állampolgári egyenlőség tudatát.« Ezek aranyzavak, melyek minden hazáját szerető magyar ember szívébe örökké belesznek vésvé és a magyar nemzetlovasiassága és nyílt férfias jelleme elég biztosítékot nyújt arra, hogy azon férfit, ki a jogegyenlőség tanait ily formán hirdeti, nehéz munkájában odaadással fogja támogatni, hogy végre valahára a jogegyenlőség az állami élet minden terén nyilvánuljon, hogy a valláskülönbség minden fenntartás és mellékgondolat nélkül állampolgár és állampolgár között válaszfalat többé ne képezzen, és hogy különösen a zsidókra azon paródia ne legyen többé alkalmazható, melyet Heine Atta Trolljában annyi éllel juttat kifejezésre, midőn a híres tánczó medvét ezen

plaidoyer-val állítja sikra a zsidó emanczipáció érdekében:

Ja sogar die Juden sollen
Volles Bürgerrecht geniessen
Und gesetzlich gleichgestellt sein
Allen ändern Säugethieren.
Nur das Tanzen auf den Märkten
Sei den Juden nicht gestattet,
Diess Amendement ich mach' es
Im Int'resse meiner Kunst.

Dr. Neumann Armin,
országgyűlési képviselő.

A bécsi zavargások.

Öt napon és öt estén át féktelen utcai zavargások színhelye volt Bécs, a büszke császárváros. Szép husvétvasárnap reggelén a lóvasuti kocsisok sztrájkoltak; vonakodtak befogni, jelvényüket, a tülköt, nyakukba akasztani és a gyeplőszárt megragadni. És ebből támadtak Bécs utcáim oly visszataszító jelenetek, a milyenekről egy héttel ezelőtt senki sem mert volna még csak álmodni sem.

A bécsi lóvasuti kocsisok közt egyrésztől, és gazdájuk, a bécsi lóvasuti társaság közt másrésztől felmerült viszályhoz hosszabban hozzá szólni nem szándékunk. Azt hisszük, a gazdag, hatalmas közlekedési vállalat intéző körei oko-

A vérvád történetéhez.

Nem mulik el egyetlen egy év sem, mely egy vagy más alkalommal egy vagy más alakban felszínre ne hozná a „rituális vád“ ép oly ostoba, mint gonosz koholmányát. Ha husvét táján véletlenül megesik, hogy egy gyermek nyomtalanul elvész, ma, a 19-ik század alkonyán, ezer meg ezer bárgyu akad, aki az ily alkalommal legott előálló „szemtanu“ vagy „fültanu“ szavára megesküdne, hogy a gyermek rituális bűn áldozata lett.

Legutóbb Pozsonyban keltette életre egy ily hirtelen eltűnés a vérvád meséjét. Bécs város közelsége és a pozsonyi közönségnek a zsidók iránt táplált ismeretes „rokonszenve“ mihamar megtette a magáét arra nézve, hogy a rituális bűn története a legagya-furtabb módon, lehető részletességgel megállapíttassék, midőn egyszerre a rejtélyes eltűnés titkáról lehullt a lepel, s a vérvád, mint annyi más esetben, otromba koholmánynak bizonyult.

Ez alkalomból időszerűnek látjuk az alábbi el-

beszélés közlését, mely két érdekes adattal szolgál a vérvád történetéhez.

* * *

A szédernek már rég vége volt. Még az asztalnál ültünk és azokról a csodákról beszélgettünk, a miket a Mindenható évszázadok hosszú folyamán népünkért tett. Atyám igen szeretett a zsidók szenvedéseiről és üldöztetéséről, és Izrael Istenének csodás végzéseiről beszélni vagy beszéltetni, és csak természetes, hogy a „keresztény vér“-ről szóló mese a széder-estnek bőséges beszéd tárgyul szolgált. . . . . A közszokáshoz képest nekünk is volt ünnepi vendégünk és pedig — történetünk az orosz-török háboru idejéből való — egy orosz hitsorsos, a ki igen kellemes és ügyes, mondhatnám rendkívül gyakorlott elbeszélő volt. Már jó sok történetet mondott el, midőn valamely megjegyzésére édes anyám emelt szót.

— Szépapám — szólott anyám — nagytekintélyű rabbi volt, a kinek kiváló elmetehetsége messze földön hirre vergődött. Nehány irigy és gonoszlelkű keresztény igen haragudott rá és az ő, valamint egész községének élete ellen akartak törni. E végből megvesztegették a nála szolgálatban levő, nem

sabban cselekedtek volna, ha nem a rideg jog, hanem a nagylelkűség szavára hallgatva, a kocsisok sérelmeit jóakarólag fontolóra veszik és — ha csak részben is — haladék nélkül orvosolják. De egészben véve a kérdés mégis magánjogi természetű; a munkaadó és munkavállaló közti viszonyról van szó, melynek szabályozására első sorban maguk az érdekelt felek vannak hivatva. Érezték ezt maguk a sztrájkoló kocsisok is, akik — ezt dicséretükre kell konstatálni — a zavargásoktól távol maradtak, valamint hogy attól is tartózkodtak, hogy azon társaikra, akik munkába állottak, jogtalan presziót gyakoroltak volna, amint ezt munkabeszüntetéseknel rendszeren észlelhetjük. Tagadhatatlan, hogy a rendes, zavartalan lóvasuti közlekedés a nagy közönség érdekeit is érinti; de hát nem úgy van-e minden sztrájknál, hogy a közérdek többé-kevésbé érintve van általa? A modern közgazdasági életben a munkabeszüntetés oly tényezővé vált, melylyel számolni kell a nagy közönségnek is. Hova fejlődnének a dolgok, ha pl. a sütőlegények, a mészáros-segédék, a vízvezeték munkásai sztrájkolnának és mindjárt beleártanak magukat az érdekelt körökön kívül álló tényezők; akár az államhatalom, akár a társadalom? Quod uni justum, alteri aequum. A bécsi nagy közönség rokonszenvével és részvétével, igaz, a kocsisok pártján állott; azonban a tisztességes elemek tartózkodtak minden illéktelen beavatkozástól.

A világváros lakosságának alja, söpredéke került felszínre; ezen elemekből toborzódtak a kövel dobálódzók, a zsidók boltjainak fosztogatói, s azok, a kik a rendőrökre és a katonaságra nyilakkal lövöldöztek. Es megjegyzendő, hogy a csöcselék rendszeresen, szemmel láthatólag parancsszóra dolgozott. Oly elemek léptek el Bécs utczáit és köztereit, melyek a sztrájkoló kocsisok bajával mitsem törődnek és a melyeknek a jelen épügy, mint minden más alkalom jó a rablásra, a zavarosban való halászásra.

És ez az a tény, amely bennünket méltán gondolkodóba ejt. A ki a bécsi eseményeket figyelemmel kísérte, az előtt tisztán áll, hogy a zavargó csöcselék titokban működő kezek eszköze volt — semmi egyéb; ezen kezek pedig a bécsi antiszemita kezei, ugyanazon urakéi, akik esztelen, gyűlöletes izgatásaikkal megmételeyezték Bécsnek társadalmi és közéletét, valamint a parlament és a község tanácsstermeit ocsmány botrányok színhelyévé tették. Ugyanazon antiszemita kezei, akik hivatlanul megjelennek a parlamenti enquétebe meghívott munkások és a sztrájkoló kocsisok értekezletein, hogy ott a »keresztény-szociális« dogma egyedül üdvözítő tanait hirdessék. Eddigi »sikereik«-től elragadtatva immár arra vetemedtek, hogy utcai zavargásokat rendeznek, melyeknél természetesen »Le a zsidóval!« a jelszó. Nem vagyunk szószólói az utcai botrányoknak soha

zsidó vallásu leányt, hogy rejtsen el egy halvaszületett keresztény csecsemőt az ebédlő kályhájában. Midőn kevéssel ezután a rabbi hazament a templomból, felesége halotthalványan és egész testében reszketve fogadta.

— Az Istenért, mi bajod? — kérdé a férj. A kérdezett az izgatottságtól szóhoz sem tudva jutni, némán mutatott kezével a kályha felé.

Midőn a rabbi a kályha-ajtót felnyitotta, összerázkódva lépett hátra.

— Jóságos Isten, mit jelentsen ez?

De csakhamar összeszedte magát, s e kérdéssel fordult remegő nejéhez:

— Van-e tudomásuk a dolgról a házbelieknek?

— Azt hiszem, nincs, — felelé a kérdezett alig hallhatóan.

— Jól van, akkor hamar rakjunk tüzet, hogy a holttest elhamvadjon . . .

Neje szótlanul felelt meg a felhívásnak. Egy félóra mulva már csak szén és hamu volt a kályhában, majd ezt is eltávolították, úgy, hogy a legcsekélyebb áruló nyom sem maradt hátra.

— Most vágass le gyorsan egy pár fiatal galambot s tedd a tüzre a kályhába.

Mindez csakhamar megtörtént, s a többi kályhában is tüzet raktak, hogy minden feltűnés elkerültessek. Nemsokára megjöttek a „Széder“-hez hívott vendégek, de alig üritették ki az első pohár bort. megnyílt az ajtó s belépett az államügyész, a falu birájával és egy másik, egészen idegen emberrel, a ki polgári ruhában volt. A rabbi szegény felesége halotthalványnyá lett, s a vendégeket a rémület mintegy leszögezte. Csak az ősz rabbi kelt föl, s ment nyugodtan és méltóságteljesen az érkezetek elé.

— Mily véletlennek köszönhetem e váratlan szerencsét?

— Tisztelendő ur, engedje meg, hogy házkutatást tartunk! . . .

— Házkutatást?! Szabad tudnom, mi czélből?

— Hamarabb meg fogja tudni, mintsem szeretné, — volt a hideg válasz.

S erre megkezdődött az összes helyiségek átkutatása és a házban levő tárgyak, szekrények, pamlaok, ágyak felforgatása.

és semmi körülmények közt, de ki kell mondanunk, hogy azon tüntetések, melyek Budapest utcáin nemrég lefolytak, a bécsi „krawall“-okhoz képest ártatlan játéknak látszanak, mert amazoknak legalább politikai hátterük volt, míg Bécsben egyszerűen a »mob« anarchiája hömpölygette az utcákon aljas szenvedélyek szennyes habjait.

Idáig kellett tehát a dolgoknak fejlődniök, hogy az osztrák kormány végre felocsudjék megfoghatatlan apathiájából és vas marokkal rendet csináljon! Belátják-e végre azok a bölcs urak, hova viszi őket az ár? Valóban, a legközelebbi elmúlt napok eseményeinél drasztikusabb bizonyítékot nem is találhatott volna a bécsi izraelita hitközség azon sérelmekre nézve, melyeket az antiszemita izgatások ellen a kormányelnöknél beadott emlékiratában felsorolt. És itt megjegyezzük, hogy ez emlékirat — amennyiben a nyilvánosságra jutott szöveg hiteles — elég ügyefogyottan lett szerkesztve. A helyett, hogy holmi obszkurus antiszemita lapocskák gyalázkodásait találják fel hasábszámra Taaffe grófnak, a kérdés társadalmi oldalát, az izgatásnak már is sajnosan érezhető, mélyreható következményeit kellett volna fejtegetni és azon komoly veszélyekre rámutatni, melyek a fejlődésében különben is stagnáló székváros összes közgazdasági életét fenyegetik. A bécsi gabnavásár, mely évek óta elnyomta a budapestit,

a folyó évre már is kérdésessé vált, és mi csak helyeseljük azon mozgalmat, mely a felforgó körülmények kihasználásával a budapesti gabnavásár visszaállításán fáradozik.

Kereskedő köreinknek komoly figyelmébe ajánljuk ezt az ügyet, sőt a gabnavásár újra leendő behozatalánál nem szabad megállni, hanem az üzleti és ipari élet minden ágában oda kell törekedni, hogy e monarchiában a vezérszerepet Bécs helyett, mely azt nem tudta megtartani és meg nem érdemli, Budapest vegye át!

Schwarz Ármin.

A jövő hitközsége.

Csak félve, nagy vonakodva engedték a község vezetői, hogy az ifjusági isteni tisztelet, mely mindaddig csonka és tökéletlen volt, a dohány-utcza nagy templomba vonuljon be. S az első hetek tényleg igazat is látszottak adni a kétkedőknek, kik abbeli aggályuknak adtak kifejezést, hogy istentisztelet, melyen harmadfélezer, nem épen vallásos nevelésben részesült középiskolai tanuló egyszerre résztvesz, plane mikor a templom karzatain közel kétezer leánytanuló foglal helyet, esetleg botrányossá, vagy megfélemezhetően nagy chaossá válhatik. A hittanárokban és a vezetésben volt azonban erő, türelem és kitartás; az első kísérleteken, ugy

Minden hiába, semmi gyanusra nem találtak!

Ekkor az államügyész a kályha felé ment. Itt, itt kelle lennie a keresettnek! Hisz a gaz cselszövő, aki elakarta veszteni a zsidókat, maga is eljött a kutatókkal! De mily nagy volt csalódásuk, midőn az elrabolt gyermek helyett egy pár gyönyörű barnára sült galamb került elő a kályhából. Nem is lehetett tudni, melyiknek arcza nyult hosszabbra. De mégis a gazficzkó lehetett legjobban meglepetve, mint azt az ajkairól elröppenő önkénytelen kiáltás elárulta:

— Hogyan, galambok és nem . . .!

A szó elhalt ajkain.

— Igen, az élő Istenre, szépen kisült galambok! — kiáltá a rabbi a legnagyobb meglepetés hangján.
— Vajjon ki tehetta a kályhába?

És miután a váratlan vendégek elképedve hallgattak, így folytatá:

— E szárnyasokat kereste államügyész ur?

Egy haragos „nem“ volt a válasz az ügyész részéről, ki a vérvád koholóját megsemmisítő tekintettel mérte végig.

— Bocsásson meg, tisztelendő ur, — folytatá az

államügyész röstelkedve. — Ugy látszik, tévutra vezettek.

Szólt, és távozott gyors köszöntéssel, a többiek kíséretében. De a zsidóság mentve volt. — Ez idő óta — végzé elbeszélését anyám — szépapám minden pészah-ünnep előestéjén befűtetett, ugyanigy tetek nagyszüleim, szüleim, s ugyanigy tesztek én is.

Rövid szünet állt be, mintha kiki lelki szemei elé idézné a rég mult eseményt. Aztán atyám jegyzé meg:

— Igen édeseim, nem alszik és nem szunnyad Izrael oltalmazója.

— Ugy van — szólt vendégünk. — Az imént hallott történet engem is egy hasonló esetre emlékeztet, melynek színhelye szülőföldem volt. Egy magas állású ur -- azt mondják, Potocky gróf volt — egy alkalommal a szokottnál zajosabban és huzamosabban mulatott palotájában. Mielőtt aludni tért volna, a késő éjjeli órában egy sétát akart tenni parkjában. Első titkárát felkérte, hogy kísérje el őt, s lement vele a mindenki számára nyitva álló gyönyörű kertbe. Alig tettek néhány lépést, a gróf a közelben egy embert pillantott meg, kinek kezében

a hogy, átestek; átszenvedték az első hetek vad zaját, rendetlenségét, zavarát, miközben mindinkább megtalálták a helyes utat és a helyes rendszabályokat. És ma, egy fél év után, az ifjusági istenisztelet a pesti zsidó nagyhitközség egyik nagy reményét, jövője egyik hatalmas oszlopát képezi.

Képzeljünk egy generatiót, mely felnőtt a nélkül, hogy isteni tiszteletben valaha részt vett, a nélkül, hogy ajkai valaha imára nyitak volna meg. Képzeljünk egy generatiót, mely előtt a legprimitívebb lithurgiai fogalmak is ismeretlen ország, mely előtt a sachrisz, muszaf, mincha, máriv, s'mah, k'dusah, borchu, kadis, maltir, hagbóh, g'lilah stb. kitételek annyi mint szanszkrit titkok, és képzeljük el, hogy ennek a generációnak kell majd szolgáltatnia a jövő község tagjait, a jövő község előjáróit, kultusz felügyelőit, képviselőit! . . .

Fogna-e ilyen nemzedék egyáltalán községet képezni, s nem mennének-e tönkre ilyen nemzedék mellett a község intézményei, nem szünnék-e meg a község egyáltalán létezni?

A ház, a család a legtöbb gyermeknek — így van ez legalább a fővárosi zsidók nagy részénél — vallásos nevelést, lithurgiai ismereteket nem nyújt, belé kellett hát nyulnia a nevelés ügyébe a községnek és pótolni, amit a szülők elhibáztak.

A tanulókat, legalább a középiskolai tanu-

kosár volt, s ki a két férfi közeledtére el akart osonni. A grófnak feltűnt az idegen különös viselete, s így szóló titkárához:

— Ez az ember úgy látszik virágot lopott. Kedvem volna zavarba hozni. — S ezzel meggyorsítja lépteit és csakhamar utólérte a gyanus látogatót.

— Mit viszesz ebben a kosárban? — kérde a főúr szigorú hangon a férfitől, ki egész testében remegett.

Ez néhány érthetetlen szót hebegett és menekülni akart, hanem a gróf titkára már ekkor megragadta karját, míg maga a gróf kiszakítja kezéből a kosarat és felnyitotta. Megborzadva ismerte fel abban a hold kétes világánál egy ujszülött csecsemőnek rongyokba burkolt holttestét.

— Kinek a gyermeke ez, és hová viszed? — riadt rá a gróf nyersen a titokzatos emberre.

— A . . . a . . . én . . . — Néhány összefüggéstelen szót dadogott, s minél nyugtalanabb lett, annál gyanusabbá vált a gróf előtt.

— Ha nem vallod be az igazat, megkorbácsolatlak és agyonlövetlek.

lőkat be kellett vinnie a templomba, hozzá kellett őket szoktatnia az isteni tisztelethez, végeztetni azt ő általuk, hogy elsajátítsák és megszeressék azt.

Sokan monstruosus eszmének, vérmes kilátásnak, mert kivihetetlennek tartották a dolgot és elleneztek a kísérletet is; de a kik reméltek és a kivihetőség mellett kardoskodtak is, távolról sem várták, hogy oly szép sikereket és oly rövid idő alatt mutathasson fel, mint a minőkkel ma már tényleg dicsekedik.

A lefolyt peszachünnepen az ifjusági istenisztelet fényesen megállotta tűzpróbáját.

Ötször gyültek össze a dohány-utczai nagy templomban isteniszteletre. A nagyok községe korábban, mint máskor végezte az imát, hogy templomba vonuljon aztán a tanulóság, jövőnk disze, reménye.

Az ünnep két első és két utolsó napján épügy, mint a közbeeső szombaton közel 2600 közép- és polgári iskolai tanuló töltötte meg délelőtt 11 óra után a rengeteg templomot, melynek egyetlen padja sem maradt üresen, s a melynek utjait a kíváncsiak nagy száma állotta el. — A két karzatot a polgári leányiskolák zsidó tanulói (másfélezernél több) foglalták el, kik szintén kötelesek az isteni tiszteletben részt venni.

Az ájtatosság »Hallél« imával vette kezdetét. Soha nem tapasztalt érzés reszkettette

Akkoriban a földesur alattvalóinak élete és halála felől korlátlanul rendelkezhetett és Potocki gróf nem igen értett tréfát. A ficzko ennek tudatában térdre borult a gróf előtt és bevallotta, hogy felbérelték arra, hogy egy zsidó kutjába dobja a gyermek holttestét, mert a zsidót rituális czélokra való „keresztény vér“ ontásával akarták vádolni. A gróf megnevezte a gonosz felbujtókat, s másnap átadta a törvényszéknek, mely nehéz büntetéssel sújtotta őket. A zsidó községet ekkor is csodamódra az a körülmény mentette meg, hogy a gróft az éjjel nem hagyta aludni Izrael oltalmazója.

Atyám nyájasan és megelégedetten mosolygott s az idegenre ürité poharát. Reám az elbeszélés, mély, feledhetlen benyomást gyakorolt és valahányszor szegény hitsorsosainkat üldöztetni látom, mindig ama szép szavakból meritek vigaszt, és reményt a közeli szabadulásra: „Nem alszik és nem szunnyad Izrael oltalmazója!“

Neuschatz Oswald
után *K. Z.*

meg e sorok írójának szívét, midőn 3000 fiatal torokból kórusban hangzott fel: Hódu l'hasém ki tóv, ki l'ólam chaszdo: Zengjete az Örök-kevalóhoz, mert jó Ő, mert örökké tart az Ő kegyelme. Az egész község képezi a kórust, mely ha felemeli hangját, csakugy reng belé az óriási templom, és a kórus pompásan tudja az imákat és gyönyörűen az összes melódiákat.

Az ima ép ugy, mint a rákövetkező tórah-felolvasása alatt a község oly példásan és oly méltóan viselte magát, hogy sok tekintetben tanulhatnának tőlük a nagyok. A tanárok által kijelölt tanulók lettek a tórához felhiva, kik hibátlanul mondták el a tórah fölötti áldást, mihez máskülönben bizonyára soh'sem jutottak volna. A tóráhk kivételénél és visszahelyezésénél az egész páratlan kórus zengte az illető imákat, mi leírhatatlan benyomást gyakorolt a szemlélőre. A hittanár predikációja után, melyet figyelemmel, példás csendben hallgatott végig a község, *Stern* kántor a muszaf imához fogott. Soha szebb, soha hatalmasabb »k'dusáth«-t nem hallottam, mint a melyet a tanulók ezen községe végig zengett. Nem szégyellem bevallani, hogy szemembe köny lopódzott az öröm, a megatottság, a hála könye.

A milyen rendben jöttek, és a milyen példásan viselték magukat az egész istenitisztelek alatt, ép oly szépen távoztak is 12½ órakor. A fiatalak valóban a legnagyobb dicséretet érdemelnek.

De dicséretet, feltétlen dicséretet érdemelnek a fáradhatlan hittanárok, dicséretet kiváltképen a derék tanfelügyelő, kik ilyen nem remélt eredményeket mutathatnak fel, és dicséretet első sorban a hitközségi előjáróság.

Előfordult, hogy egy leányka azt kérdezte otthon atyjától, hogy miért nem hallotta még soha tőle azt a gyönyörű »Én komócho« imát? Az atya restellte bevallani, hogy nem tudja, elment hát egy hittanárhoz, ki az imát neki megmutatta, mit a papa aztán könyv nélkül betanult. Másnap felmondta leánykájának, de ez nem volt vele megelekedve, mert »a kedves papa hibásan mondja el, meg aztán nem tudja a szép melódiát, melylyel azt énekelni kell.« Megértük azt a bizonyára nem várt eredményt, hogy — nem mint régen volt, hogy az apák vezették gyermekeiket a templomba, hanem megfordítva: a gyermekek viszik szüleiket Isten házába.

Sz. M.

A szabadkőmivesség hazánkban és a zsidók. *)

(.) Érdekes füzetecske jelent meg nemrégiben, **) melyet a magyar szabadkőmivesek szövetsége a nagy közönségnek szánt, hogy ezzel a sokak által gáncsolt, még többek által félreismert „titkos társaság“ működésének lényegét megismertesse. Megjelenését időszerűvé, sőt szükségessé tették, azon féktelen támadások, melyeknek a magyar szabadkőmivesek ujabban ismét sűrűn ki vannak téve, és célja lefegyverezni ellenségeinek azon nagy és hatalmas táborát, mely szóban és írásban, a napi sajtó és röpiratok után a magyar közönség előtt diszcreditálni iparkodik működését.

Nem annyira ezen füzettel, mint inkább minden szabadelvűen gondolkodó egyént a képzeltnél közelebbről érintő azon kérdéssel óhajtók első sorban foglalkozni: mi képezi az ezen intézmény ellen folytatott elkeseredett harcznak indító okát, és mennyiben pártolendő vagy elítélendő az?

Az ultramontan sajtó a vallástalanság és cosmopolita elvek terjesztésével, mysticus reformatori és forradalmi intenciókkal vádolja a szövetség tagjait, és örömmel emlegetik azon időt, midőn a szabadkőmivesek egyes államokban hivatalból üldöztek, és midőn Spanyolországban a szent inquisitio a szabadkőmivesség gyanujában állókat akasztófára hurczoltatta. A legképtelenebb, majd az együgyűség, majd a vak gyűlölet bélyegét magukon hordó példákkal iparkodnak állításaikat igazolni.

Azt hiszem, két igen egyszerű érveléssel meg lehetne ezen állításokat czáfolni. Az egyik az, hogy a magyar szabadkőmivesség már 1868 óta a Wenckheim Béla b. akkori belügyminiszter jóváhagyásával ellátott alapszabályokkal bír, tehát törvényesen elismert testület, a másik a művelt világ szellemi nagyjainak azon tündöklő névsora, kikkel a szabadkőmivesség, mint buzgó tagjaival méltán dicsekedhetik.

De minek az önámítás? A szabadkőmivesek ellenségei nagyon jól vannak értesülve ezen társulat működésének minden mozzanatáról, és ép ezért érthető feljajdulásuk.

Egy társaságot látnak fennállani, gyarapodni és hatalmasá válni, mely hazafias, szabadelvű és humanus eszméinek keresztülvitelére maga köré önzetlen férfiakat gyűjt, egyebet nem kívánva tőlük, szilárd jellem, fenkölt gondolkodás és nemes szívnél, és ezekkel egyetemben küzd az embereket legnemesebb tulajdonságaiktól megfosztó vak előítéletek ellen, — egy társaságot, mely fennen lobogtatja a lelkiismereti

*) Egy kiváló fiatal orvostól, ki a legrégebb fővárosi szabadkőmivesi páholy előkelő tisztviselője. Szerk.

**) A szabadkőmivesség lényege, alapelvei, történeti fejlődése, szervezete és feladatai. Aigner Lajos könyvkereskedése. Budapest.

szabadság, a felvilágosodás és a felebaráti szeretet zászlaját mindenki számára, nem tudakolva előbb rang, állás, nemzetiség és vallás után; — vajjon ki fog csodálkozni, hogy akadnak olyanok, a kik ezen fáklyák intenzív fénye előtt a sötétbe bujnak, melegüktől dideregnek?

Az elzárkozottság és a kétségtelenül meglevő titokzatosság, mely ezen társaság működésénél feltűnik, az óvatosság és a szigor, mely új tagok felvételénél követtetik, nem különben a tagoknak egymáshoz való viszonya, számos magyarázatra és találgatásra szolgáltatnak okot a nagy közönség előtt és ezen körülmények némi magyarázatra szorulnak is. Ezen magyarázatot pedig a szabadkőmivesek munkálkodásának következő, ha mindjárt vázlatos leírása is, teljességgel megadja.

Ha valaki a szabadkőmivesek sorába lépni óhajt, annak egy a „mesteri“ fokot elért tag által kell ajánlatnia a fennálló páholyok valamelyikénél, melyek mindannyian a magyarországi symbolicus nagypáholy vezetése alatt állanak. A páholy (szabadkőmivesi kör) élén álló főmester az ajánlkozó nevét megfelelő módon az összes páholyokkal közölteti, és intézkedik, hogy meghatározott idő leforgása alatt annak qualificatiója felől jelentés tétessék. Ezen jelentés a jellem, műveltség, önállóság és vagyoni viszonyokra vonatkozik. A jelentések beérkezése után titkos szavazás útján (ballotage) döntenek az ajánlkozó befogadása fölött. Három „nem“ szemben bármennyi „igen“ a felvételt kereső elutasítását jelenti. A szabadkőmivesek, sulyt fektetvén az őszinteségre, a főmester elvárja, hogy azok, kik az elutasítás mellett szavaztak, votumaikat vele négyszemközt indokolják, mi csaknem kivétel nélkül meg is történik. Soha személyes ellenszenv, vagy a társadalmi életben esetleg történt összeütközés szabadkőmivest elutasító szavazásra birni nem fog, ha az ajánlkozót különben qualificált férfinak ismeri.

Ezen szigorúságot még fokozza a felvételnél szem előtt tartott óvatosság. A szabadkőmivesség céljairól sokszor rosszul értesült jelöltet felvilágosítják az elvállalendő kötelezettségek felől és megfontolási időt adnak, hogy a hallottak dacára óhajtja-e magát felvétetni. Csak ismételt igenlő válasz után történik meg az ünnepélyes felavatás, melyet minden szabadkőmives életének legmagasabb órái közé szokott számítani.

A páholyba való felvétellel az illető tagja lesz nemcsak ezen páholyban, hanem a magyar szabadkőmivesi testületnek, hanem az egész művelt világra kiterjedő szabadkőmivesek láncolatának, melynek láncszemeit a „testvéri“ szeretet fűzi össze. Mit jelent ez? A szabadkőmives, mint ilyen, azon kötelezettséget vállalta el, hogy a már jelzett eszmékért, békés uton, feltűnést nem keltő módon élete egész

tartama alatt küzdeni fog. Ezen kötelezettség elvállalása, amely nemes és önzetlen cselekedet, sokszor épp annyi önmegtagadással és akárhányszor érdekeinek egyenes károsodásával jár. Hogy egyebet ne említsek: ki a parlamenti vitákat figyelemmel kíséri, szemlélője lehetett azon támadásoknak, melyeknek az ország két kiváló tekintélye ki volt téve, csak azért, mert szabadkőmives, és nem lehet csodálkozni, ha ezek után az országház egyes tagjai, kik különben buzgó szabadkőmivesek, lehetőleg titkon tartják ezen testülethez való hozzátartozásukat, és hogy nagy számban vannak hazánkban a legmagasabb polgári polczon állóktól le az egyszerű iparosig, kik csak azért, mert nyilvános állást foglalnak el, szabadkőmives voltukat a nagy közönség előtt szigorú titokként őrzik és őriztetik.

(Folytatása következik.)

A türelmességről.

(Humanisztikus tanulmány.)

Vészi Józseftől.*

Ember! Tekints szét magad körül. Nem lehet oly félelmetes egy Byron és Schopenhauer eszméinek olvasása közben megörültnek álma, mint a minőnek a világot látod magad körül. Félénken huzódik vissza a jó, mert a rossz dusan burjánzik mindenfelé.

A szépek bánkódó, sápadt arczába nevelt a guny, elárvult trónjába vigyorogva ült oda a rut és az emberiség mámoros önkívületben hódol e bálvány torzképének.

Az igaznak tisztelete oda van, kigunyolják, templomait szétrombolják, új oltártüze ég ismét, de mellette hamis pap áldoz és tömjén felhők között zeng dicséneket a hazugságnak.

Ilyennek látod most a világot, ilyen nyomorultnak, ilyen hitetlennek, ilyen szálnalmasnak most, estéjén a tizenkilencedik századnak, a fölvilágosodás századának, mely elődjétől a csak imént kivivott emberi jogok szent örökét vette át, mely a vasutat és a távirót feltalálta!

Volt idő egykor, midőn a felvilágosodást és haladást egymástól elválaszthatatlan ikerfogalomnak mondták. Minő hazugsággá vált ez a nézet a mi időnkben! Tekintsetek szét! Mindenütt ott a felvilágosodás és a haladás? Bármennyit kutassátok is, nézzetek bár addig, míg az elfáradás és bánat könnye homályosítja el szemeteket, nem veszitek észre a haladást sehol. A reakció árnyai suhannak el szemetek előtt és fenyegető alakjaik oda tornyosulnak a világosság elé.

Elzárkóznak egymástól a nemzetek és szuro-

*) A kőbányai tisztviselői körben f. hó 25-én este tartott felolvasásából.

nyokból építenek válaszfalakat. Lángoló gyűlölet lobog lelkeikben egymás ellen. Különös változás! Az időtájt, melyet az emberiség „sötét korszaká”-nak nevezett el az ítélő történelem, a *fejedelmek* szólitották háborúra népeiket.

Ma ép az uralkodók és a kormányok az országlás művészetének minden eszközével s minden erejével igyekeznek visszatartani a *nemzeteket* attól, hogy egymásra ne csapjanak. A *fejedelmek* kegyetlenségének helyét elfoglalta a *népek* kegyetlensége. Fájdalmas, nagyon fájdalmas és szájalomra méltó ez. Akkoriban vigasztaló volt az a tudat, hogy a *nemzet* áldozat volt, áldozata néhány oly ember alávalóságának, a kiknek a szerencse bölcsőjükbe tette a koronát, az uralom e jelvényét és a kik szerencsésüket arra aknázták ki, hogy biboruk pirját még vörösebbre fessék a kiontott vér árjaival, hogy örületes vakmerőséggel pusztító és roncsoló ostorcsapásokat mértek az emberiségre, melynek csak meg kellett volna rázkódnia, hogy kinzói trónjai megdőljenek és romjaik alá temessék a bajok okozóit. Vigasz volt a súlyos nyomoruságban az a tudat, hogy; „mi népek nem gyűlölködünk, mi nem akarunk háboruszkodni, szivünk vérzik a testvérgyilkosság láttán, mielőtt elvérzenek a végzetes küzdelemben.”

S valóban, a nemzetek akkor kecsgethették magukat ama reménnyel, hogy bekövetkezik majd az a „jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán.” Száztizenöt éve annak, hogy diadalmos harcainak közepette egy fejedelem ezt írta egy tudós barátjának: „Boldogok vagytok ti, hogy követhetitek Caudide tanácsát és szánthatjátok ugaratokat. Nem mindenki lehet ily boldog e földön. Az ökök kénytelen az ekét huzni, a fülemile énekelni, a delfin uszni — és énnekem hadat kell viselnem.” Ez a nagy és dicső fejedelem II. Frigyes volt. És mi alatt a harcmezőn diadalt-diadal után vivott ki magának, egyre ábrándozott a jövő század — a mi századunk — felvilágosodásáról, a melyben — amint képzelé — „nem lesz fejedelem, sem pedig nemzet, mely táplálná a hadviselés szerencsétlen szenvedélyét.” És kebléből ez a fájó sohajtás fakadt: „Igen sajnálom, hogy korom megfoszt attól a szép látványtól, amelynek még csak pitymallását sem fogom megérni. Szánni fog a világ engem és kartársaimat, hogy a sötétség századában élünk, amelynek csak végén hasadozott a megtisztult ész hajnala.” Dicső árnyék, örvendezz sirodban, hogy meg nem érted ezt a kort, mely igaz, hogy a tisztult ész kora, de kora a nyers kedélynek is! Nem mi szánunk téged és kartársaidat. Nem; a mi unokáink fognak majdan pirulni miattunk, akik a felvilágosodást lealacsonyítottuk a hátramaradás eszközévé.

Mert hiába: ez a mi korunk jellege. A történelemben „a felvilágosodott hátramaradás epochája” lesz

annak szégyenteljes elnevezése. S az utókor nem fogja észszel fölérni, miképen bolyonghattak a hátramaradás utvesztőin oly nemzedékek, amelyek előtt a fölvilágosodás napnál ragyogóbban világította meg a haladás utjait! És átkozni fognak az utódok bennünket, akik okai leszünk annak, hogy az emberiség céljai felé való törekvésükben újra meg kellend tenniök — azt a hosszú utat, amelyen mi immár félszázad óta hátrálunk visszafelé.

De hát honnét van az, hogy a világ képe ilyen sötét szint ölthetett: hogy manapság irigy féltékenységgel és szenvedélyes gyűlölet választja el a nemzeteket egymástól s az egyes népek körében a visszavonás uralkodik a társadalom egyes osztályai között? Én azt hiszem: egy végzetes tévedés okozta e bajt, egész nemünk e keserű balsorsát. A theoretikus bölcselők, ezek a rövidlátó könyvmolyok, arról álmodoztak, hogy a varázsszerűen gyors forgalom, mely a gőz szárnyain mértföldeket halad perczek alatt s mely a gondolatot a villám sebes röptével egy pillanat alatt világokat elválasztó óceánokon viszi át, egykoron majd lerombolja a nemzeti s állami korlátokat, megteremti a népek testvéri szövetségét és ebből a phalanszter ideált? S e tévedés végzetes voltát tetőzte az a nagyobbik baj, hogy a nemzetek elhitték a bölcselők e balga álmait. És mert elhitték, épen az ellenkezőjének kellett bekövetkeznie. Abban a szerencsétlen, örületes tévhitben, hogy a telegráf villamos szikrája és a mozdony eleven erője megszünteti majd a nemzeti és állami különállást, a modern civilizáció megszülte a *nemzetiségi eszmét* ellensúly gyanánt. S ez eszme varázshatása alatt a népek beburkolóztak nemzeti sajátágaikba, az államok pedig vasfallal vették körül azokat: szuronyerdőknek vas falazatával. És e korlátokat megvédték még erősebb sánczokkal: a féltékenységgel, irigységgel és szenvedélyes gyűlölettel.

És ez az átváltozás oda vezetett, hogy elvégre az összetartozandóság érzete kiveszett az emberiségből. Fennállásukat fenyegető képelt veszélyek ellen védekezendők, az államok éles kérlelhetlenséggel fejtik ki nemzeti egyediségüket, tehát mindama sajátos vonást, a mely őket a többtől elkülöníti. És mentül jobban fejlődnek a maguk sajátóságát, annál jobban gyűlölik a másokét, mert hisz azon aggódnak, hogy a többiek az ő megrontásukra törekszenek. Fölfegyverkeznek tehát egymás ellenében puskával és ágyuval, gyűlölettel és ellenségeskedéssel. Így termett mérges gyümölcsként a nemzetiségi eszmének az általános türelmetlenség, amely egész korszakunkra rásütötte bélyegét.

(Folytatása következik.)

Egy régi szép zsidó szokás érdekében.

Mint minden évben, a lefolyt ünnep alkalmával is a pesti zsidó nagy hitközség a zsidó iparos-tanoncoknak a siputczai iskola nagy dísztermében szép szédernépezt rendezett, széderral, beszéddel, magyarázatokkal és pompás vacsorával. A község azonban ez évben ezenkívül még egy másik szédert is rendezett: az összes jelentkezett zsidó katonáknak, csak hogy ezeknek már kevésbé jó volt a dolguk. Ama rombachutczai zsidó vendéglős ebédlőjében 200 katona, a nagyszámu kíváncsi közönség mellett, még szorosán összezsufolva sem fér el. Pedig abban az ebédlőben még vagy 30 asztal is volt felállítva, melyek körül 3, mond, három pinczér inkább lábatlankodott, mint felszolgált. Az egyik asztal mellett egy honvéd katonatiszt teljes díszben adta volna a szédert, ha lehetett volna; de a jámbor vitézek nem csak szédert nem láttak, de vacsorát sem, melyet pedig a hitközség 100 frttal fizetett meg. Egy szóval, a kísérlet, a zsidó katonáknak *ilyen* helyen szédert rendezni, határozottan kudarcot vallott.

Ez a körülmény érlelte meg bennünk az eszmét, hogy egy, kiváltképen a nagy városokban — sajnos — majdnem teljesen feledésbe menő régi szép zsidó szokás felelevenítése mellett emeljünk szót. — A szédere a legszebb zsidó családi ünnep. S a ki családjától elszakadt, fájdalommal gondol idegenben kedves otthonára, melyet ép ilyen alkalmakkor legnehezebben nélkülöz. Apáink az ilyen elszakadtak fájdalmán sokat enyhítettek, bevévén az idegent saját családi körükbe, hol a meghívottal, ha mindjárt koldus volt is, családi tagként bántak. Ma ez nem divat többé. A jómódu hotelben étkezik, a szegényt pedig — csak nem ültethetjük asztalunk mellé. A fővárosban így majdnem teljesen kihalt — nem mondom a zsidó jótékonyosság, ez itt hatalmasabban nyilatkozik, mint bárhol — de igenis kihalt az idegenek és szegények iránt gyakorolt páratlan zsidó *vendégszeretet*.

Gondoljunk csak vissza apáinkra, kik rosszul érezték magukat, ha legalább *egy* idegen, vagy szegény ember nem ült velük a szédernél, s mikor a szédertálat az egész család e szavakkal emelte föl: Kol dichfin jészé v'jéché, kol diczrich jészé v'jifszah, azaz, a ki éhes, jöjjön és egyék velünk, a kinek szüksége van rá, jöjjön és ünnepelje velünk a pészachot: egész szívvel-lélekkel mondhatták ezt, mert előre gondoskodtak, hogy legyen idegen, vagy szükölködő asztaluknál.

De itt a fővárosban is — erről meg vagyunk győződve — akár hányan közülünk egész szívvel-lélekkel gyakorolnák ez ősi erényt, ha alkalmuk nyílnék rá. Sőt meg vagyunk győződve, hogy nagyon sokan közülünk szívesen elmennének a községhez, ha tudnák, hogy ott csak jelentkezniök kell, hogy a széder

estére egy, vagy két katona vendéget kapjanak. 600 zsidó katona van Budapesten, és ha ezek közül nem mint most, 200-an jelentkeznének a községnél, de jelentkeznek mind a 600, akkor is mind el lenne helyezve szédert rendező családoknál, mi a családjától elszakadt hadfiaknak végtelenül jobban esnék, mint ha a 25 krajczáros vendéglős „Kellner“-einek könyörtelen kezeibe esik. A községnek csak fel kellene szólítani az összes zsidó katonákat, hogy jelentkezzenek a hitközségnél, a hitközségi tagokkal pedig csak tudatnia kellene, hogy a ki katonát akar megvendégtetni, az szintén jelentkezék nála. A katona így az őt szívesen látó családnál töltené az ünnep estét, tartana szédert is és jól étkeznék is, az illető családnak pedig csak öröme válnék a vendéglátás.

Különben nem kell várunk a jövő pészachig, hogy ezt be is bizonyítsuk. Meg lehet ezt tenni minden nagy ünnep alkalmával. Egy hónap mulva itt lesz a sevu-ósz szép ünnepe, tegye meg akkor a község erre nézve az első kísérletet. Sz.

TÁROZA.

A HÁZALÓ ÉS FIA.

EREDETI BESZÉLY.

Az «Egyenlőség» számára írta: *Viola Miksa*.

(Folytatás).

(10)

Károly figyelmesen hallgatá az eszelős beszédét. Annyit hát már tudott, hogy atyja vizivás következtében lett rosszul, és hogy utközben esett össze, s nem birt tovább menni. És neki minderről sejtelve sem volt, csak tanulmányainak élt és nem tudta, hogy atyja halálos veszedelemben forog. Lelke elé idézte azt a pillanatot, midőn atyja eszméletlenül összerogyott a kutnál, midőn élettelen testét kocsira emelték és a nyomoruságos lakásba vitték, midőn itt teljes erővel kitört a betegség, midőn a halál hónapokon át lebegett szegény atyjának feje fölött: és kételkedni kezdett a jóságos teremő mindenhatóságában. Ismét leült az ágy mellé és fájdalmas tekintettel szemlélte atyjának elváltozott arcát. Önkénytelenül, tudtán kívül eltűnt a szívét fogva tartó nyomasztó érzés, s eleinte lassan, majd mind sürűbben és bővebben folytak alá arcán forró könnyei.

Szepe egy ideig csak nézte. Még nem látszott elég megnyugodottnak, de midőn látta, hogy Károly könnyekre fakad, azt hitte, hogy többé nem kell féltennie az őreget és szeretett volna kissé beszélgetni. Minthogy azonban Károly egyetlen kérdésére sem felelt, megunt a hallgatást, hóna alá vette fazekát és eltávozott.

Éjfél már rég elmúlt, és Károly még mindig mozdulatlanul ült egy helyen, atyjának arcára meredt tekintettel. Ekkor néhány házban már kakaskorékolás kezdte hirdetni a reggelt, s az öreg Wallfeld megmozdult és fölcsudott mély álmából. Csak egy másodpercig villant fel szeme, midőn fiát megpillantá maga mellett, s aztán ismét lezáródtak pillái és mély sohaj kelt kebléből. Egy kis idő múlva újra fölveté tekintetét, melyben keserű szemrehányás tükröződék vissza, és hörögve szólt:

— Végre itt vagy Károly? Milyen későn jössz, milyen későn; milyen nehezen vártalak!

— Nem tudtam, hogy beteg vagy, apám, — szólt Károly, forró, bensőségteljes csókot nyomva az aggastyán fonnyadt ajkaira, míg szemeiből patakzott a könny — Nem is sejtettem, hogy ily súlyos betegen fekszel, különben semmiféle hatalom a világon nem tartóztatott volna vissza attól, hogy hozzád siessek. Szegény jó atyám, mennyit kellett szenvedned és nekem senki egy szóval sem írta, hogy elhagyva, betegen fekszel.

— Elhagyva, betegen, — ismétlé bágyadtan, halk hangon az agg. — Igen, igen, sokat szenvedtem, és szenvedek most is. Egyetlen, éltető reménységem az volt, hogy mihamar jönni fogsz. Nehezen, nagyon nehezen vártalak, és te nem jöttél vigasztalásomra, segítségemre. Elaggott és gyöngé vagyok már, és rég elvesztem volna, ha a többiek meg nem könyörülnek rajtam. Takarékoskodtam, fillért-fillérre raktam neked, de oda kellett adnom az orvosnak és az orvoságra. Mióta nincs pénzem, az orvos sem jön, nagyon messze lakik innen. Ugy-e letted már a vizgát, többé nem távozol mellőlem? Olyan szomorú, olyan végtelenül keserves elaggottan és elerőtlenedve kórágyon feküdni!

— Ölelő karjaim közt fogod visszanyerni egészségedet — szólt Károly. — Bocsáss meg atyám, édes jó atyám, hogy mindeddig is nem voltam melletted, fokozott szeretettel foglak ezentul ápolni. Karomon foglak hordozni, csak most nyugodjál meg, s légy meggyőződve, hogy sohasem leszel többé elhagyatva. Aludj el, ne izgasd fel magad, kedves apám.

— Máris nyugodtabb vagyok, hogy láthatlak — suttogá az öreg Wallfeld, megfogva fia kezét. — Talán már teljesen telépülhettem volna, ha előbb megjöttél volna. Sok mindenfélére volt szükségem, de nem juthattam hozzá, mert nem volt pénzem. Az orvos jó ó-bort rendelt, meg orvosságokat, de már két hó óta hiábavaló a rendelés, nem kölcsönöznek egy fillért sem.

— Mindened lesz ezentul, édes jó atyám. Jobb szobát is bérelek neked, ez nedves és párás, hátráltatja fölépülésedet.

Az agg Wallfeld hálásan tekintett fiára és lehunyta szemeit. A beszélgetés nagyon megerőltette,

s elbágyadva merült ismét az előbbi nyugtalan, zavart álomba.

Mélységes csönd volt a szobában, s csak olykor-olykor, hallatszott a szunyadó beteg halk nyögése. Károly még körülbelől egy óráig virrasztott atyja ágyánál, aztán kiment az utcára. A regg szürkült már, de a fölkelő napot áthatatlan köd borítá homályba, melyben a közeli házak körvonalai is elmosódtak. Mindenféle gondolat járt keresztül-kasul agyában, míg lassu léptekkel végig haladt a hosszú utcán. Mihez fogjon hát most? Első kötelességének ismerte atyjának, ki csak érette élt és ezer szenvedésen ment keresztül, a legodaadóbb szeretettel gondját viselni.

(Folyt. köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **április végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. április 28.) 5649 niszán hó (szefira 12.) 27., hétfő (szefira 13.) 28., kedd (szefira 14, crev ros chódes ijar. jóm-kippur kóton) 29., szerda (szefira 15. ros-chódes ijar 1.) 30. napja. Csütörtök (szefira 16, ros-chódes ijar 2.) ijar hó (29-napos) 1. péntek (szefira 17.) 2., szombat (szefira 18. délután olvassák a II. pérek-et) 3. napja. *Hetiszidra: Emór.*

Hazai hírek.

— A pesti zsidó nagyhitközség új kórháza javára utoljára a következő adományok folytak be: Popper Ármin és neje 2000 frt, özv. Kohn Árminné szül. Náthán 1000 frt, Zwack József és társa 300 frt, Deutsch Sándor 200 frt, dr. Spitz Manó, Kocsitkölcsonzó társulat, Atlas Sámuel 100—100 frt, Kohn Arnold 50 frt. — A kórház építése összes költségeinek fedezésére még 50.000 frt hiányzik.

— **A pesti zsidó nagyhitközség** 1600 szegény zsidó család közt *tiaczer* kilogram maczoszt osztott szét a lefolyt peszach előtti utolsó 5 napon. A Rókus-kórház szegény zsidó betegei számára küldött ezenkívül 200, a zsidó fiárvaháznak 180, a zsidó tanítóképző szegény tanulói számára 100, a zsidó kézműegylet tanonczainak 80 és a zsidó fegyenczéknek 140 kilogrammot. Számos titkos szegényt a község ezenkívül tekintélyes pénzzsszeggel segített az ünnep előtt.

— **A pesti „Chewra Kadisa“** folyó évi április hó 21-én megtartott évi közgyűlésén *Reusz* Károly, az egyletnek 12 év óta fáradhatlanul, s a legbuzgóbb odaadásal működő elnöke terjedelmes és szépen kidolgozott jelentést olvastatott fel az egylet mult évi működéséről. Valóban impozáns, és nagyszabású tevékenységnek képe az, mely e jelentésben foglaltatik s mely a tagjai számára és működése körére nézve a *világ eme legelső* Chewra-Kadisájának lefolyt évről fogalmat nyújt. A jelentés legfontosabb és legérdekesebb adatai közül a következőket emeljük ki: A szent egylet tagjai számára nézve a mult évben jelentékenyen gyarapodott, amennyiben 900 új tag jelentkezett felvételle, úgy, hogy a tagok száma ez idő szerint 4035, — oly szám, melylyel egyetlen más Chewra-Kadisa sem dicsekedhetik. Az egylet anyagi viszonyainak ismertetéséből kitűnik, hogy a jótékony czélokra különböző czimeken tett, valamint egyéb kiadások összesen 114,206 frt 28 kr-ra rugnak. E főösszegben a következő nagyobb kiadási tételek foglalvák u. m.: A kórház építésére megszavazott 50.000 frtnak első részlete 12,500 frttal, a kórház fentartására tordított 12,673 frt 38 kr; a szegények és betegek támogatására kiadott 13,200 frt; az ingyenes temetkezés költségei 13,950 frt. A mult évben az egylet által eltemetettek összes száma 1854, ezek között 502 férfi, 417 nő, 281 fi-, 275 leánygyermek és 379 egy hónapot el nem ért csecsemő. Ezek közül 1101 temettetett el teljesen díjtalanul és 175 jelentékenyebb díjmérsékléssel. — A fent kimutatott kiadási főösszeggel szemben bevételi főösszegként, 101,118 frt 40 kr. áll, minélfogva a bevételi és kiadási mérleg 13,087 frt 88 kr. hiánylattal záródik. — A jelentés egyéb adatait, mint a melyeket a pesti zsidó nagy hitközség évi jelentésének ismertetése alkalmából mi is regisztráltunk, itt mellőzzük, hanem végezetül szívvél-lélekkal csatlakozunk a jelentést befejező megleghangu felhíváshoz, mely a nagy közönség figyelmét a valóban becsületünkre váló, áldásos egyesület támogatására irányozza.

— **Jótékonyág.** Tornyai *Schossberger* Henrik és *Brüll* Ármin nagykereskedő urak a fővárosi szegényeknek és az izr. hitközségnek 500—500 frtot adományoztak. — Dr. *Pillitz* köztiszteletben álló veszprémi orvos 200 frtot adott át a veszprémi zsidó jótékony nőegyletnek. Dr. *Pillitz* az előtte való éjjel rablóátmadásnak volt kitéve, melytől csak bátorsága és hidegvérűsége által menekült meg. A támadó 200 frtot követelt, melyet ugyan nem kapott meg, de a

mely összeget a megmenekült derék férfi a rákövetkező napon az említett jótékony czélra fordított.

— **Halálesetek.** Szentesen *Hoffer* Lőrincz, köztiszteletben állott birtokos, és az ottani zsidó hitközség egyik legkiválóbb tagja f. hó 21-én 51 éves korában meghalt. Dr. *Heltai* Ferencz, ismert nemzetgazdasági író, a „Nemzet“ belmunkatársa, és *Heltai* Manó, szig. orvos, az „Orvosi Hetiszemle“ szerkesztője, az elhalálozottinak fiai. — A bécsi katonai kórházban dr. *Spitzer* Bernát ezredorvos Székesfehérvárról 22 évi katonai szolgálat után 49 éves korában meghalt. Az elhunyt a sebészeti tudomány terén nevet szerzett magának. — Budapesten f. h. 25-én a jótékonyágáról ismert özv. *Vaisz* Sarolta 65 éves korában elhunyt. Dr. *Vaisz* Sándor, jónévű fővárosi védőügyvéd az elköltözködöttnek fia volt, míg leánya dr. *Sonnenfeld* Zsigmond felső leányiskolai tanár és nagyrabecsült írónak a neje.

— **Veszprémből írják lapunknak:** F. hó 25-én délelőtt az itteni zsidó hitközséget nagy megtiszteltetés érte, amennyiben a városunk kebelében időző *Berzeviczy* Albert államtitkár ur Ó Méltósága a zsidó népiskolát is meglátogatta és ott egy jó órát időzött. Minden osztályba bement és szakszerűen meggyőződött a tanítás menetéről és az iskola kitűnő szelleméről. A hallottak felett magas meglegedését fejezte ki a fogadására megjelent hitközségi elnök és iskolaszéknek. — De ez alkalommal még egy másik magas kitüntetés is érte iskolánkat, amennyiben báró *Hornig* Károly megyés püspök Ó Méltósága a magas vendéggel együtt tüntette ki látogatásával iskolánkat. Hitközségünk öröme igen nagy, hogy a főpásztor installatiója alkalmával mondott ezen szavait „mint r-kath. püspök hiven keresztény vallásom parancsaihoz egyenlő szeretetben fogom részesíteni a különböző felekezetek hiveit“ ez alkalommal is érvényesítette. Vajha a nemes főpap kitűnő példája a szeretet tanát minél elterjedtebben csepegtetné a szivekbe.

—r. —y—a.

Egy másik tudósítónk ezt írja: F. hó 25-én *Berzeviczy* Albert államtitkár ur báró *Hornig* Károly megyés püspök ur kíséretében meglátogatta a veszprémi izr. hitközségi iskolát. A magas vendégek mindegyik osztályban élénk érdeklődéssel kísérték a tanulók szabatos feleleteit. Az 5. 6. osztályban, az államtitkár óhajának megfelelőleg, *Baum* Fülöp osztálytanító a magyarok történetéből, német nyelvből és természettanból vizsgált, minnek meghallgatása után úgy az államtitkár, valamint a fenkölt szellemű egyházfejedelem teljes meglegedésének és örömének adott kifejezést az iskolában látottak és tapasztaltak fölött. — Az államtitkár tiszteletére adott püspöki ebédhez *Rosenthal* Nándor hitközségi elnök, dr. *Halasy* Vilmes és dr. *Sándorfy* Miksa, az izr. iskolaszék tagjai is hivatalosak voltak. Itt báró *Hornig* Károly

lelkesült felköszöntőben azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy azon hazafias szellem, mely Veszprém város valamennyi iskoláiban, valláskülönbőség nélkül ápoltatik, legjobb biztosíték arra nézve, hogy nagy Széchényink azon szava, mely szerint „Magyarország nem volt, hanem lesz“ biztosan teljesülni fog.

—m—p.

— **Három kitüntetés** érte egy néhány hónap lefolyása alatt *Deutsch* László budapesti szállítót, a *Deutsch* és *Sonnenfeld* cég egyik főnökét. *Christina* spanyol regens-királyné f. é. kezdetén a barcelonai kiállítás körül szerzett érdemeiért (a magyarországi kiállítók tárgyait szállította) az *Isabella* rendet adományozta neki. Röviddel rá *Lipót*, belga királytól (a brüsseli világkiállításra a magyar kiállítók tárgyait nagy pontossággal szintén *Deutsch* László szállította) a *Lipót* rendet nyerte, és a napokban királyunk a *koronás arany érdemkereszt*-tel tüntette ki a *Deutschot* közügyek terén szerzett érdemeiért. A magas kitüntetést főképen a kiváló szolgáltatásokkal érdemelte ki, melyekkel a magyar kereskedelmi muzeum létesítését lehetővé tette.

— **Az „izraelita siketnémák országos intézete“ igazgatóságától** a következő sorokat vesszük: Intézetünk mint minden évben, úgy az idén is, május hóban fogja vizsgáját megtartani. A folyó iskolaév végével 23 kiképzett növendék hagyja el az intézetet. A kilépők közt van több árva is, kiket az előljáróság ugyszólván az utczáról szedett fel, kiképezte őket és így ezek az emberiség hasznos tagjaivá lettek, holott magukra hagyatva bizonyosan a bűn ösvényére léptek és azon mindig mélyebbre süllyedtek volna. Ezekre az intézet védő szárnyait továbbra is kiterjeszti, pótolja otthonukat, hová minden körülmények közt fordulhatnak tanácsért; hol az élet viharai közt biztos menhelyre találnak; hol a csüggedés közepette új erőt merithetnek a létért való küzdelemhez, mely reájuk nézve sokkal nehezebb, mint halló embertársaikra. — Az intézet jótéteményeinek osztogatásában egyáltalán nem szükkeblü. Senkit sem utasít vissza hitfelekezetéért. Minden siketnémában csak a szerencsétlent látja, ki fogyatkozásánál fogva méltó a sajnálatra és kit az intézet nemeslelkű alapítójának akaratahoz képest, tőle telhetőleg segélyben részesít. Nem törődik védencei szülőinek pártállásával és nem kérdezi, hogy vajjon ezek hitközségüket orthodox vagy nem orthodox módon szervezik, mert tudja, hogy mindeme körülmények közömbösek ezen szerencsétlenekre nézve, hogy náluk a földolog az, hogy magukat környezetükkel megértethessék, hogy oktatásban és nevelésben részesíttessenek, mi által embertársaikhoz hasonlókká válnak. A növendékek Istenről oly helyes fogalmakat szereznek és ennek következtében a belé helyezett bizalom oly megrendíthetetlen, hogy ezért sokszor orthodoxok és nem orthodoxok is megirigyelhetnék.

A kilépő növendékek kiképzetési idejük alatt elsajátították maguknak mindazon ismereteket és gyakor-

lottságokat, melyek a polgári életben szükségesek. A legtöbben közülök az ipar valamely ágára adják magukat és miután szorgalom-, rend-, pontosság- és engedelemre lettek nevelve, hasznavehető egyének lesznek, kik a felsorolt tulajdonságaiknál fogva kivívják munkaadójuk szeretetét. Oly iparosok tehát, kik derék iskolázott inasokra akarnak szert tenni, e célból már most jelentkezhetnek az intézet igazgatóságánál, hol bejelentésük köszönettel tudomásul vétetvén, annak idején a megfelelő egyén nekik átadatik. A kilépők közül többen ingyenes helylyel bírtak, melyek a jövő iskolaévre magyarországi születésű szegény siketnémákkal újra betöltetnek Ezen ingyenes helyekre való előjegyzéseket e hó folyamán kell eszközölni és a kellően felszerelt folyamodványokat május hó 5-ig az igazgatóságnál benyújtani. Ezen üresedésbe jövő alapítványi helyeken kívül még más áldás is vár az idén a természet ezen mostoháira. A jövő tanévre tölti be ugyanis először a „Jó-szív“ egyesület az intézetben létesített két alapítványi helyet. Ugyszintén az idén és pedig ezuttal harmadizben lesz betöltve azon két alapítványi hely, melyek fölött az intézeti alapító végakaratahoz képest, a fővárosi tanács rendelkezik.

A szegényekre tehát áldás vár. — Kívánatos lenne, hogy ezen áldásban többen lennének részesíthetők, mint az eddigelé lehetséges volt, mert sajnos, az egyes községek és jótékonyági egyletek még mindig nem részesítik kellő támogatásban az intézetet. Pedig nem lenne nehéz néhány alapítványi helyet létesíteni, ha minden község és jótékonyági egyesület csak valamivel is járulna a szent cél eléréséhez.

— **A magy. kir. operaház** ismét egy zsidó zeneszerző diadalának színhelye volt, az „Uj Romeo“ című ballet első előadása alkalmával. A ballet társszerzőinek egyike *Dr. Steiger Gyula*, a pesti „Chevra Kadisa“ derék jegyzőjének fia, kinek a zeneszerzés terén ez az első zajosabb sikere. A ballet zenéjéről az egész fővárosi sajtó osztatlan és pazar magasztalással nyilatkozik, ami bizonyára újabb sikerek kivívására fogja buzdítani a fiatal szerzőt. A zeneelmélet és zenebírálat terén *Dr. Steiger* már hosszabb idő óta fejt ki élénk tevékenységet, amennyiben egyik fővárosi napilapnak zenereferense. Mi is birjuk ígérte, hogy az ó-héber zenét tüzetes tanulmányok alapján lapunkban ismertetni fogja.

— **Kitüntetés.** A hivatalos lap jelentése szerint Ő felsége *Rosenthal* Herman budapesti jónevű egyen. ruha készítőnek az ipar és kereskedelem terén szerzett érdemei elismeréséül a koronás arany érdemkeresztet adományozta.

— **Egy katolikus lelkész a zsidókért.** Pozsonyban nemrég hunyt el az ősz *Heiller* Károly püspök, kinek emlékét mindenkoron őrizni fogja az a tette, hogy 1848-ban, midőn a zsidók ellen felizgatott ittas néptömeg a husvéti ünnepek alkalmával dulva és rabolva járta be a Terézvárost és épen az óvárosban készült folytatni romboló munkáját: teljes papi díszben, keresztel kezében lépett a féktelen szenvedélytől

elragadt tömeg elé és szavának varázserejével megakadályozta a pusztítás folytatását. Hálából a zsidó hitközség az elemi iskola főfelügyelőjévé választotta, s azóta is számtalanszor tanusította meleg elismerését a nemeskeblű lelkipásztor iránt.

— **A Kisfaludy-társaság** mult csütörtöki felolvasó ülésén *Ágai Adolf*, rendes tag „Dalok egy szép aszszonyról“ czimmel több költeményt olvasott fel *Barna Izidortól*, a fővárosi napisajtó egyik legügyesebb és legszellemesebb munkásától. A hallgatóságot meglepte a költemények mesterkéletlen, természetes hangulata, a verselés külalakjának szépsége és a gondolatok ereje s üdesége, úgy hogy minden egyes dalt élénken megélték.

— **A fővárosi szegény-gyermekért-egylet** mult héten ünnepelte meg alapításának tizedik évfordulóját díszes közönség jelenlétében. Az elnök megnyitó beszédében örömmel hangsúlyozta, hogy az egyesület, a mely az uralkodópár menyegzője alkalmából alakult, áldásos működését mily széles körre terjesztheti ki. Majd *Tolnay Lajos* mondott ünnepi beszédet s végül a szép ünnepet dr. *Singer Mihály* zárbeszéde fejezte be.

Thóra felavatás. *Rimaszombatban* a lefolyt Pészach ünnep 7-ik és 8-ik napján lélekemelő ünnepély ment végbe. Ekkor szentelték fel ugyanisa *Weisz Károly* hitközségi elnök és jótékonyágáról széles körben ismert neje ajándékát képező remekül kiállított és felszerelt új thórárt. Az ünnepély alkalmából *Singer S. Leo* rabbi igen sikertült szónoklatot tartott, melyet, valamint *Berger József* kántor szivreható énekét a szokatlanul nagyszámu közönség áhitattal hallgatta végig.

Külföldi hírek.

— **Jótékony hagyományok.** Párisban *Moise Léon* az izr. jótékonyági egyesületnek egy 160,000 frank értékű házat hagyományozott, azon célból, hogy abban elszegényedett családok nyerjenek szabad lakást. A Londonban elhunyt *Miss Anna Maria Goldschmidt* pedig különböző zsidó jótékonyági intézeteknek hagyományként 5670 font sterlinget (a mi pénzünk szerint mintegy 60,000 forint) juttatott.

— **Zsidó esküdtszék.** Egyik londoni törvényszék előtt nemrég érdekes kis esemény játszódott le. Egy bonyolodott gyilkossági büntény tárgyalása volt szönyegen, s véletlenül csaknem az egész esküdtszék jámbor, vallásos zsidókból állott. A tárgyalás nagyon elhúzódott s csak szombaton nyert befejezést, a midőn is az esküdtszéknek ítéletet kelle hoznia és az azt tartalmazó jegyzőkönyvet aláírnia. Ez utóbbit azonban a jury összes zsidóvallásu tagjai megtagadták, úgy hogy a törvényszék elnökének meg kelle elégednie azzal az ígérettel, hogy azt csak másnap fogják aláírni.

— **Az amerikai zsidó hírlapirodalom** virágzásáról ékesszóló tanúságot tesz azon körülmény; hogy csak

New-Yorkban nem kevesebb mint tíz héber lap, s ezek közt öt napilap jelenik meg. Mindezek héber betűkkel nyomtatvák, és pedig 2 tisztán héber nyelven, a többiek pedig vegyes héber, lengyel és német nyelven. Mind e lapoknak kiterjedt olvasóközönségük van, mely napról-napra nő számban.

— **German műveltség és antiszemitizmus.** *Zeller Gyula*, a hirneves francia tudós Németország szellemi fejlődéséről irt hosszabb tanulmányában tüzetesen méltatja a Németországból kiindult és ott még ma is dusan burjánzó antiszemitikus mozgalmakat, melyek tolytán arra a végkövetkeztetésre jut, hogy a német műveltség voltaképp vajmi ingatag alapon áll. *Zeller*, a ki mellesleg megjegyezve buzgó katolikus, Franciaországnak egyik legkiválóbb tudósa. Lesujtó ítéletét azzal végzi, hogy Németország aránylag a legközelebb áll a sötét középkorhoz, mert a tudatlanság és a fanatizmus még mindig ott fészkel a legbiztosabban és a legháborítlanabban.

— **Orosz zsidók a művészet és tudomány terén.** A Szent-Pétervárott nemrég megnyitott évi mű-kiállításokban hitsorsosaink előkelő helyen vesznek részt. Ott láthatók *Geller P.* és *Goldblatt J.* festészek művei, mely utóbbi művész a mult évben állami ösztöndíjjal Rómába, tanulmányuttra indult, további *Dillon M. k. a. Günzburg, Grilliches* és *Steinmann* szobrászok műtárgyai. — A tudomány terén hasonlóképp az első sorokban küzdenek hitsorsosaink. Az orosz tudomány-egyetemen, annak dacára, hogy csak igen korlátolt számban vétetnek fel hallgatókul, hat hitsorsosunk nyert nagyobb kitüntetést.

— **A szultán a zsidókért.** *Abdul Hamid* szultán, ki mint jelentettük, nemrég több kiváló hitsorsosunkat magas rendjelek adományozásával tüntette ki, legutóbb ismét jelét adta zsidóvallásu alattvalói iránt táplált jóindulatának. Midőn ugyanis értesült arról, hogy a „Mekor Chajim“ zsidó kórház javára mulatságot rendeznek, a rendezőségnek 6000 márkát adatott át a mulatság jövedelméhez való csatolás végett.

— **Az afganisztáni emir zsidó barát.** *Abdurrahman* khan, Afghanistan ura, sokkal civilizáltabbnak és emberségesebbnek mutatkozik, mint a vele Merw mellett farkasszemet néző oroszok. Mig a „minden oroszok czárja“ elnézi, hogy országában a zsidókat minden lehető módon és alkalommal zaklatják, addig a khán a legszívesebben bánik a zsidókkal. Midőn még Samarkandban mint számüzött élt, egy orosz származásu zsidó orvossal benső barátságot kötött.

— **Egy zsidó jöltevő halála.** *Los Angelesban* (California) *Levy Elisabeth* nevű zsidó jöltevő halt meg 93 éves korában, ki milliókra menő vagyona nagyobb részét jótékony célokra áldozta. Halálát 20 gyermekén kívül 117 unoka 76 dédunoka és 46 déddédunoka gyászolja.

— **Egy antiszemita izgató elítéltetése.** Lapunk mult számában megemlékeztünk arról, hogy *Wellert* a „La voix de Louxembourg“ című lap szerkesztőjét a zsidósá-

got gyalázó cikkek közzététele miatt elítélték. Az ítélet terjedelmes indoklása kiemeli, hogy a védelem azon el- lenvetése, hogy a kérdéses cikkek pusztán a szemitiz- műsra vonatkozó dogmatikus értekezéseknek tekintendők, merőben alaptalan, mert a cikkek tényleg rosszakaratu támadásokat tartalmaznak egy a nagyhercegségben be- vett vallás ellen. Mint az elítélt lapszerkesztő olvasóival tudatja, az ítéletben megnyugszik és „a híres egyetemi tanár — Rohling“ szavaival vigasztalja magát, a ki ezt írta neki: „A szerkesztő ur, ki e két cikket írta, avagy közzé- tette, inkább érdeméremre tarthatna számot, mint bün- tetésre.“ Mi ezt a vigasztalást valóban nem irigyeljük a jeles férfitól.

S.-a.-ujhelyi levél.

A helybeli izr. status-quo hitközség alapszabályzata mindig a Sulchan Áruchon alapult. Hitközségünk összes intéstitúciói e vallási codex szellemén nyugosznak és ettől nyerték szentesítésüket. *Teitelbaum* Mózes és *Lőw* Jeré- miás, e két boldog emlékezetű rabbi capacitásunk idejé- ben, valamint t. *Lőw* Lázár ungvári rabbiak 13 évi it- teni működése alatt hitközségünk mindig hű maradt val- lási intézményeinek e szelleméhez. Hitközségünk legszigo- rubb vallásérzületű, tekintélyes és értelmes tagjai a t. rabbi közreműködésével 13 éven át következetes és konok elszántsággal harcoltak *Reich* Ignác destructiv működése ellen; a rabbi ur aegise alatt állhatatosan és törhetlen bátorsággal szegültek ellen a Reich-féle községgé való átalakulásnak. Nem csoda tehát, hogy a hitközség na- gyobb része akkor is erélyesen tiltakozott a Reich tábo- rához való csatlakozás ellen, midőn a t. rabbi azt a budapesti orthodox hitközség rabbijának, b. e. *Szófer Chaimnak halála után* nagy meglepetésünkre sürgette. Azon, a helybeli zsidó hitközségre nézve szomorú emlékezetű napon az Erisalma a község tagjai közé lett dobva: *a község két pártra szakadt!* Az egyik, tekintélyesebb párt megtartotta régi, a Sulchan Áruchban gyökeredző alap- szabályait és megmaradt *status-quo hitközségnek*, a másik pedig a rabbi tanácsát követve „autonom orthodox hitköz- séggé“ alakult.

A helybeli zsidó hitközségben keletkezett szakadás tehát bizonyítja, hogy mennyire szükségesek a *kölönválás* megnehezítését célzó intézkedések. Hisz mai napság az a körülmény sem lehet már lényeges befolyással a hit- község békéjének és egységének fenntartására, *ha a hit- községi alapszabályzatba a Sulchan Áruch be van iktatva és a hitközség összes vallási intézményei tényleg e codexen alapulnak.* Avagy ki merné állítani, hogy a helybeli izr. status-quo hitközség nem állott, vagy jelenleg nem áll a Sulchan Áruch szabta alapon? Az ily merész, indokolat- lan állítás ellen hitközségünk hajdani rabbijainak nagy szellemei, hitvallási közéletünk, és községünk összes vallási intézményei egész határozottsággal tiltakoznának. És a szakadás — *Lőw* Lázár rabbi ur és *Reich* Ignác tudják, hogy *mi okból* — mégis létrejött! — A helybeli status-

quo hitközség ennél fogva azon meggyőződésre jutott, hogy a Sulchan Áruchnak a hitközségi statutumokba való felvétel még nem nyújt elegendő garanciát a hitközség egységé- nek fenntartására nézve, s azért multhatatlanul szükséges- nek tartotta. e bajon az *alapszabályok revideálása* által segíteni. A revisionál a főszempont oda irányult, hogy a hitközségnek a vallási intézményeknek szokott kegyelettel való megőrzítésében gyökeredző *egységének integritása a jövőben minden eshetőség ellen biztosítva legyen.* A revideált alapszabályok 2. §-a értelmében ugyanis a hit- község összes vallási intézményei ezentul is csak a Sul- chan Áruch alapján rendezhetők és ezen *alapszabályzattól való bármily eltérés, — legyen az bármily többség által indítványozva, meg nem engedhető, sőt vita tárgyát sem képezheti.* Ezen alapszabályzatot, mely hitközsé- günk *egységét* a jövő időre is biztosítja, a f. hó 18-án megtartott hitközségi közgyűlés *nagy lelkesedéssel* elfo- gadta. E fontos határozatért elismerés és méltánylás illeti hitközségünk mindegyik tagját, de az elismerés oroszlán- része a község élén álló férfiaké, a kik fáradhatlan buzgalommal iparkodnak hitközségünk fölvirágoztatására és egységének biztosítására. .

R. I.

Beküldetett.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

„A domonyi zsidók és az ő rabbijuk“ címmel, közöltt cikkre, csak néhány sorral akarok reflectálni. Ambár magam is helyeslem azon nézetet, hogy e szégyenletes tárgyról legjobb meg nem emlékezni, mindazáltal nem hagyhatom szó nélkül azon megjegy- zést, hogy a rabbi sokkal rosszabb hitközségénél.

Előre is kijelentem, hogy semmiféle polemia- ba nem akarok bocsátkozni, és csak megelégedésemre szolgálna, ha azt hallanám, hogy a béke helyreállott Izraelben. Részemről csupén az egyoldalú információt akarom kiigazítani, midőn azt mondom, hogy a vád tárgya nem volt sem az első sem az utolsó insultus, a mely ezen agg rabbin elkövetett, ugy, hogy ő bátran mondhatja; bonim gidálti, weromamti, wehem poschu bi! Egyébiránt, mint mondom, nem akarok én senkit sem vádolni, sőt mondhatom, hogy a domonyi — nem hitközség mert ezen czimról ők, maguk már lemondtak — hanem minján élén álló előljáró egy fiatal, talpig becsületes ember, aki tetteiben csak félre vezetett, és azért reménylem, hogy a béke hely- reállása elé komoly akadály nem fog gördülni.

Vác, 1889 Április hó.

Vitt Manó

bank-igazgató.

+ *A magyar királyi opera palotájában a napok- ban elhelyezett pompás emlékkő* (Ybl Miklós tervezete után) *Kohn Arnold* sírkő-raktárából került ki és a felirat *Kohn Arnold* ur által vésetett. *A kő maga, ugyszintén a gyönyörű vésés az emlékkő-elhelyező bizottság legnagyobb megelégedését és dicséretét vívta ki magának.*

Szerkesztői üzenetek.

— **i — y — f** urnak, **Helyben**. Felsorolja nemes őseit és gunyolva kérdezi: miféle is lehet az a zsidó nemesség? — Van-e, tisztelt ur, lexikonja? Van. Vegye elő azt a kötetet, mely az M betűt tartalmazza, keresse ki a Majmonides szót és olvassa el, mi van róla mondva: „hires philosophus“, „nagy matematikus“, „kiváló orvos“ stb. Ősei — **i — y — f** ur — akkoriban még nyergük alatt sütötték a húst s bort emberi koponyákból ittak. Látja, tisztelt ur, van *zsidó nemesség* is és mellette, higgye el, a nevetségességig törpén veszi ki magát az ön nemessége.

Fivrs. Egyszerűen azért, mert sokkal jobban szeretünk volna, ha a darabot meg nem írta volna. Dóczy saját magát ütötte arczul a „Vegyes párok“-kal s vele szivességet csak a „Bolond Istók“ embereinek és egyéb nyilvános és titkos antiszemitaéknak tett. A zsidó alakok, melyeket Dóczy a szinpadra hoz, a zsidóság *szeméjéből* vannak felszedve. Zsidók, kik elájulnak, mikor be akarják vallani, hogy zsidók; zsidók, kik megbélyegezve érzik magukat zsidóságuk által s kiknek éltük egyedüli célja, elfelejtetni születésüket és méltókká lenni egy léha kártyakompaniához. Tagadhatatlan, vannak a zsidóságnak ilyen hitványai is, de ezeket, mint a mivelt zsidó-osztály prototypjeit odaállítani, ezt a német kereszturi zsidó sakter fiától legkevésbé vártuk.

Halas. A dicsőség különféle nemei napjainkban — igaz — egy ujjal szaporodtak t. i. a *domonyi* fajtával, de azért alig hihetjük, hogy éppen erre vágyodnának. S mégis a hivek és a rabbi, a rabbi és a hivek megkettőztetett erővel domonyi eredmények után látszanak törekedni. Ha két párt egyaránt a „hatalom“ után tör, mi köze ehhez a rabbinak? Ha a rabbi kortessé lesz, szövetkezve az egyik táborral a másik megbuktatására, ne csodálkozzék aztán, ha az ellenséges párt legalább is — a náia élvezett hitelt felmondja. S ha a rabbi a megbuktatott Schönek nesztorá előtt azt a rossz, mert kárörvendő élczet ereszti meg, hogy: „Nu Herr Schön, die Wahl ist ausgefallen „„nicht Schön““, akkor a rabbi rossz néven ne vegye, ha a Schönek purimkor ajándék helyett számlákat és fizetési felszólításokat küldenek neki.

Az eddig békés viszonyairól ismert halasi hitközség a lejőn tovább haladoit. A legyőzött párt egy tagja sabbosz hagódólkor szorgalmasan fel- és letette szemüvegét a rabbi prédikatiója alatt, délután meg hirtelen berontott a rabbi szobájába, hogy az ott beszélgető saktert az imához hívja, a miért aztán a győzedelmes párt az illetőt kihallgatás nélkül egy évre megfosztotta a templomi jogoktól.

Idáig érkezve, tisztelt urak, nem valami nagy ut választja már el önöket — Domonytól. Jó lesz megállapodni itt, ha a község jó hire iránt minden érzéküket el nem vesztették a dicstelen harcz hevében. — „Ne légy boszuálló és ne légy haragtartó“ (Ló szikóm v'ló szitór) a tóráhnak egyik világos parancsa. Ezt tudja a rabbi ur és tudják ellenfelei is, de tudják azt is, — a rabbi ur legalább biztosan

tudja, — hogy a ki megzavarja a község békéjét, mivel sem jobb annál, ki a tórah összes parancsait megszegi. Békét tehát, békét urak! A rabbi vonja vissza ítéletét, a Schönek ne folytassák háborujukat, a rabbi ne korteskodjék többé és a községi tagok becsüljék meg papjukat, de első sorban Isten házáat, v'is al m' kómó jóvó b'sólóm.

„**Iskolaszék**“ **P—n.** . . . . Én meg határozottan a cenzura mellett vagyok, Hanns, szólt, a 14. poharát ürítve, a rézorru Szepl. Nem így van-e, Michl?

Michl már a 18.nál tartott, a sör pedig gyalázatosan rossz volt. Michl ezeknél fogva a következő kijelentésre nyitá meg duzzadt ajkait:

— Te, Hanns, nagyon dicséred a szabad sajtót, az tehát valami nagyon jó dolog lehet; te, Szepl meg a cenzurát magasztalod mindenek fölött: én tehát mind a kettő mellett vagyok. Tartasuk meg, kedves pajtások, a szabad sajtót is, a cenzurát is.

Ha a derék Michl álmodta volna, hogy tulatesz rajta a p—i zsidó „iskolaszék“, mely „nyilvános“ iskolára határozta el magát, de csak úgy, ha eddigi lengyel „melamed“-juk fogja vezetni! . . . .

Körjegyző. Nem humanitás az, nótárius ur, hanem *hamanítás*.

Lomniczi. A sokat emlegetett „Szadagorai“ — kérdezi — zsidó-e? — Ellenkezőleg: csodarabbi — Kossuth alatt zsidó felekezeti államtitkár a lengyel származásu *Heilprin* (Miskolczról) volt, ki csak nemrég mint az Egyesült államok tisztelt férfia halt meg New-Yorkban.

V—r. „Az antiszemizmus Ausztriában“ czimű lapunk előző számában megjelent cikket Singer Zsigmond ur, a „Neue Freie Presse“ budapesti képviselője írta.

Debreczen. És ha az illető ur cseppet sem vallásos életű is, azért bátran lehet akár orthodox roshakohol is. Födolog, hogy Reb Iczik Reichban higgyen.

Dr Julius — P—r. Mi is melegen ajánljuk azt a lapot mindazoknak, kik jól szerkesztett — hirdetések szeretnek olvasni.

Pozsony. „Mi lett a cikkemből“ kérdezi, „melyet még peszach előtt küldtem be?“ — Czikke, kedves bachur ur: *chómécz seóvár olóv hapeszach* ---

Dr. P. S. Budapest. Az „**אדו**“ szó három város nevének kezdőbetűjét képezi, melyek hajdanában *egy* zsidó községet képeztek. Altona, Hamburg- és Hansabegnek egy rabbijuk is volt, a ki **רב דק"ק אדו**, azaz **אדו** községek rabbijának nevezte magát. Ilyen összetételeket különben másokat is találunk. A német zsidók történetében, sőt lithurgiájában is akárhányszor találjuk a „**מו"ש**“ kitételt, mely nem más, mint Mainz, Worms, Speier kezdőbetűinek összevonása. Eme három városban voltak a középkorban a legnagyobb zsidó községek, de szénvedéseiknek és legyilkolásuknak is ezek voltak szomorú góczpontjai.

Pályázati hirdetés.

A b.-kulai izr. anyakönyvi kerületben f. évi szeptember 1-én betöltendő és évi 1000 (ezer) forint fizetés, — 200 (kétszáz) forint lakbér, — a magas miniszterium által szabályozott — és a kerület által megállapított stoláris illetményekkel javadalmazott

rabbi- és anyakönyvvezetői állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Pályázótól megkivántatik, hogy a magyar országos rabbiszemináriumot elvégezte és magyar és német szónoklatok tartására egyenlően képes legyen.

A rabbi teendői közé a helybeli izr. népiskolában teljesítendő hitoktatás is tartozik.

Próbászónoklat tartása megkivántatik, ehhez azonban csak a meghívottak bocsájtatnak; de utiköltségek megtérítésére csak a megválasztott tarthat igényt.

Pályázni szándékozók szíveskedjenek kellően felszerelt kérvényeiket f. évi május hó végéig alulírott elnökséghez beküldeni.

Bács-Kulán 1889. évi márczius 31-én.

Krausz Bernát,

kerül. jegyző.

Dr. Strasser Lajos,

kerül. elnök.

Pályázat.

Az alulírt hitközségnél egy kántori állomás haldéktalanul betöltendő.

Kellemes, csengő hanggal és zenei ismeretekkel bíró pályázók ajánlataikat szíveskedjenek **1889-ik évi május hó 15-ig** az alulírt előjárósághoz beküldeni, ellátva koruk, családi viszonyaik és orthodox községekben való eddigi alkalmaztatásukra vonatkozó bizonyítványokkal. Évi javadalmazás **1200 frt** és a szokásos illetmények. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak és utazási költségek csak az alkalmazottnak téríttetnek meg.

Kolozsvár, 1889. ápril havában.

Az orth. hitközségi előjáróság:

Rosenberg,

jegyző.

Nátán,

elnök.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

Megnyitás április hó 28-án.

Kiváló gyógyhatással bír:

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendes orvos dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Egészséges fekvés, — jutányos lakások, — jó vendéglő.

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Pályázat.

A **soproni** izraelita hitközségnél f. évi augusztus hó 1-ejével egy **előimádkozó** állása töltendő be, ki egyszersmind kóré, sóchét ubódek. Évi fizetés **600 frt**, lakbérilletmény **150 frt**, fél sechita és a szokásos mellékjövedelem.

Előnyben részesül azon pályázó, ki iskolázott hanggal bír és zeneileg képzett, avagy az, ki jegyzői teendőket végezhet.

Pályázók felkéretnek, hogy életkorukat, családi állapotukat, eddigi működésüket, valamint vallás-erkölcsi magaviseletüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványaikat folyó évi május hó 20-ig az alulírt előjárósághoz benyujtsák.

Az alkalmazás külön meghívás útján megtartott próbaelőadás után történik; az ezzel járó utazási költségek azonban csakis a megválasztottnak fognak megtéríttetni.

Sopron 1889. évi április hó 14-én.

**A soproni izraelita hitközség
előjárósága.**

Neues Abonnement.

35. Jahrgang.

Prämiirt Weltaustellung 1876.

Preis vierteljährlich für Budapest fl. 1.50, mit Postversendung fl. 1.80.

Die nützlichste, reichhaltigste und billigste Familien Zeitung. Alle 14 Tage erscheint eine Doppel-Nummer im Umfange von 3—4 Bogen mit vielen Illustrationen. Der neue Jahrgang erscheint mit kolorirtem Modebild ohne Preiserhöhung. Abonnements nimmt jederzeit die Buchhandlung von

OTTO NAGEL jun.,

Nationaltheater-Gebäude, Museumring, Budapest, entgegen.

Die erste Nummer des neuen Quartals ist bereits erschienen.

Kohn Arnold

gazdag sirkóraktárát

(Váczikörut 14, szemben az Andrássyut torkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezekedik a czég jó hirneve.

== Szombaton és ünneppon zárva. ==